

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Inger Reti Ivanov

**EELKOOLIEALISTE LASTE EMOTSIONAALSED JA KÄITUMISPROBLEEMID
HINNATUNA TUGEVUSTE JA RASKUSTE KÜSIMUSTIKUGA**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: kaasprofessor Kristi Kõiv

Läbiv pealkiri: Eelkooliealiste laste emotsionaalsed ja käitumisprobleemid

Tartu 2023

RESÜMEE

Eelkooliealiste laste emotsionaalsed ja käitumisprobleemid hinnatuna Tugevuste ja raskuste küsimustikuga

Bakalaureusetöö uurimisprobleemiks oli, kas ja milliseid emotsionaalseid ja käitumisprobleeme õpetajad ning lapsevanemad eelkooliealiste laste puhul hindavad. Bakalaureusetöö eesmärgiks oli võrrelda eelkooliealiste laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide (emotsionaalsed probleemid, käitumisprobleemid, hüperaktiivsus, probleemid eakaaslastega ja prosotsiaalne käitumine) sagedust vanemate ning õpetajate hinnangul ühe huvikooli eelkooliealiste laste näitel. Uurimuse valimisse kuulusid Tartu ühe huvikooli lapsevanemad ja õpetajad. Andmeid koguti Tugevuste ja raskuste küsimustikuga. Tulemustest selgus, et statistiliselt oluline erinevus lapsevanemate ja õpetajate hinnangute vahel esines laste emotsionaalsete probleemides, eakaaslastega seotud probleemide ja prosotsiaalsuse käitumise sageduses. Laste käitumisprobleemide ja hüperaktiivsuse sageduste uurimisel lapsevanemate ja õpetajate hinnangul statistilisi erinevuseid ei esinenud. Töö tulemused võimaldavad tähelepanu pöörata eelkooliealiste laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide olemasolule ning vajadusele neid märgata, et probleemide arengut ja süvenemist ennetada.

Märksõnad: eelkooliealised lapsed, Tugevuste ja raskuste küsimustik, emotsionaalsed ja käitumisprobleemid

ABSTRACT

Emotional and behavioral problems in preschool children as assessed by the Strengths and Difficulties Questionnaire

The research problem of this bachelor's thesis was whether and which emotional and behavioral problems teachers and parents assess among preschool children. The aim of the bachelor thesis was to compare the frequency of emotional and behavioral problems (emotional problems, behavioral problems, hyperactivity, peer problems and prosocial behavior) of preschool children according to parents' and teachers' evaluations, among an example of preschool children of one of the hobby school. The sample included in the study were parents and teachers at a hobby school in Tartu. Data was collected with the Strengths and Difficulties Questionnaire. The results revealed that there was a statistically significant difference between parents' and teachers' ratings of children's emotional problems, peer problems and prosocial behaviour. When examining the frequencies of children's behavioral problems and hyperactivity, there were no statistical differences in the ratings of parents and teachers. The results of the study make it possible to pay attention to the existence of emotional and behavioral problems of preschool children and the need to notice them to prevent the development and worsening of problems.

Keywords: preschool children, Strengths and Difficulties Questionnaire, emotional and behavioral problems

SISUKORD

RESÜMEE	2
ABSTRACTT	3
SISSEJUHATUS	5
<i>Eelkooliealiste laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide olemus</i>	5
<i>Tugevuste ja raskuste küsimustik uurimaks eelkooliealiste laste emotsionaalseid ja käitumisprobleeme.....</i>	6
<i>Uurimistöö eesmärk ja hüpoteesid.....</i>	10
UURIMISMETOODIKA.....	12
<i>Valim.....</i>	12
<i>Mõõtevahend ja andmeanalüüs</i>	12
<i>Protseduur</i>	13
UURIMISTULEMUSED	15
<i>Emotsionaalsete probleemide esinemissagedus küsimuste lõikes lapsevanemate ja õpetajate hinnangul.....</i>	15
<i>Käitumisprobleemide esinemissagedus küsimuste lõikes lapsevanemate ja õpetajate hinnangul ..</i>	16
<i>Hüperaktiivsuse esinemissagedus küsimuste lõikes lapsevanemate ja õpetajate hinnangul.....</i>	16
<i>Eakaaslastega seotud probleemide esinemissagedus küsimuste lõikes lapsevanemate ja õpetajate hinnangul.....</i>	17
<i>Prosotsiaalse käitumise esinemissagedus küsimuste lõikes lapsevanemate ja õpetajate hinnangul</i>	18
<i>Tugevuste ja raskuste küsimustiku alaskaalade esinemissagedused lapsevanemate ja õpetajate hinnangul.....</i>	19
ARUTELU.....	21
TÄNUSÕNAD.....	23
AUTORLUSE KINNITUS.....	24
Kasutatud kirjandus.....	25

SISSEJUHATUS

Emotsionaalsed ja käitumisprobleemid võivad esineda juba eelkooliealistel lastel ning seeläbi võivad mõjutada inimese edasist elu. Selle tõttu on väga oluline probleemset käitumist märgata, et nende süvenemist ennetada.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on võrrelda eelkooliealiste laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide sagedust vanemate ning õpetajate hinnangul ühe huvikooli näitel. Uurimuse käigus paluti vanematel ja õpetajatel anda hinnang eelkooliealiste laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide esinemissageduse kohta kasutades Tugevuste ja raskuste küsimustikku (Strengths and Difficulties Questionnaire, *s.a*).

Töö teema valik tulenes autori isiklikust huvist eelkooliealiste laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide vastu. Valimi moodustasid ühe huvikooli eelkooliealiste laste vanemad ja õpetajad.

Käesolev töö koosneb neljast osast. Esimene osa käsitleb teoreetilist tausta, kus tutvustatakse eelkooliealiste laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide olemust, Tugevuste ja raskuste küsimustikku ning selle abil läbiviidud uurimustest eelkooliealiste lastel. Metoodika peatükis tutvustatakse uuringus osalenud valimit, antakse ülevaade mõõtevahendist ja andmeanalüüsist ning kirjeldatakse uuringu protseduuri. Kolmandas osas esitatakse uurimustulemused ja viimane osa on arutelu.

Eelkooliealiste laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide olemus

Vaimse tervise probleemid on koolieelses eas levinud ja hõlmavad mitut liiki emotsionaalseid ja käitumisprobleeme (Ogundele, 2018). Eelkooliealiste laste seas on vaimse tervise probleemide esinemissagedus märkimisväärne ja sarnaneb vanemate laste omaga, ligikaudu 17-20% (DelCarmen-Wiggins & Carter, 2004). Alla 5aastastest lastest kogeb emotsionaalseid ja käitumisprobleemidest tingitud vaimse tervise probleeme 8-10% (Egger & Angold, 2006). Eestis uuritud 5aastaste laste seas esines sotsiaalseid, emotsionaalseid või käitumisraskusi 7% tüdrukutel ja 14% poistel (Meesak, 2020). Probleemide varajane märkamine on oluline, sest nii on võimalik nende süvenemist peatada. Samuti aitab lapse emotsionaalsete ja käitumisprobleemide olemuse mõistmine õpetajal õppetööd planeerida viisil, et see vastaks lapse vajadustele (Quinn *et al.*, 2000). Kuigi emotsionaalsed ja käitumisprobleemid on märgatavad ning mõõdetavad juba maimiku- ja eelkoolieas, võib see siiski olla raske, kuna laste puudulik sõnavara ja emotsionaalne

ebaküpsus ei võimalda neil endil oma emotsioone arusaadavalt väljendada (DelCarmen-Wiggins & Carter, 2004; El-Radhi, 2015).

Emotsionaalseid ja käitumisprobleeme iseloomustab kultuurilisest või rahvuslikest tavadest tulenevad erinevused käitumuslike ja emotsionaalsete probleemide vallas, mis mõjutavad lapse hariduslikku edasijõudmist (Hallahan *et al.*, 2012) ning mille esinemissagedust võivad mõjutada näiteks lapse vanus (Gustafsson *et al.*, 2017) ja sugu (Klein, *et al.*, 2013; Minatoya *et al.*, 2017). Eelkooliealiste laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide riskitegureid on mitmeid. Nendeks võivad olla trauma, madal enesehinnang, neuroloogilised kahjustused, vanemate psühhopatoloogia ja vägivald ning väärkohtlemine peres (Tropp, 2010). Kõige levinum käitumisprobleemide tekkimise riskitegur on puudujäägid lapse sotsiaalsete oskustes (Vapper, 2016). Paremate sotsiaalsete oskustega lastel esineb vähem käitumisprobleeme (Dinnebeil *et al.*, 2013). Ükski laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide riskiteguritest ei ole määrava tähtsusega vaid nende mõju avaldub ennekõike ebasoodsates koosmõjudes (Tropp, 2010).

Emotsionaalsed ja käitumisprobleemid jagunevad kaheks – internaliseeritud ja eksternaliseeritud. Achenbach (1991) on internaliseeritud käitumisprobleeme kirjeldanud sissepoole suunatud käitumisena, mis on seotud sotsiaalse eemaletõmbumisega ja erinevate oskuste defitsiidiga. Internaliseeritud probleemidega lapsed on sageli eemaletõmbunud, pelglikud, rahutud ning ei soovi teistega suhelda (Tropp, 2010). Internaliseeritud probleeme tuvastatakse eksternaliseeritud probleemidest vähem, kuigi tegelikult esineb neid lastel suhteliselt võrdsel tasemel (Holland *et al.*, 2017).

Achenbach (1991) on eksternaliseeritud käitumist kirjeldanud väljapoole suunatud käitumisena. Eksternaliseeritud probleemidega lapsed on raskustes oma käitumise kontrollimisega ning võivad olla agressiivsed või tõrges-trotslikud (Tropp, 2010). Väljapoole suunatud probleemset käitumist on täheldatud rohkem poistel, sissepoole suunatud probleemset käitumist on täheldatud rohkem tüdrukutel (Botha & Wolhuter, 2015).

Tugevuste ja raskuste küsimustik uurimaks eelkooliealiste laste emotsionaalseid ja käitumisprobleeme

Probleemse käitumise hindamisel on kasulikuks ja efektiivseks hindamismeetodiks küsimustikud. Üheks selliseks on Tugevuste ja raskuste küsimustik (TRK; adapteerinud eesti keelde: Kastepõld-Tõrs *et al.*, 2006; Strengths and Difficulties Questionnaire, *s.a*) millega saab emotsionaalseid ja käitumisprobleeme tuvastada ning hinnata (Goodman,

1997). Küsimustiku väited on jagatud viie alaskaala alla, milleks on emotsionaalsed probleemid, käitumisprobleemid, hüperaktiivsus, probleemid eakaaslastega ja prosotsiaalne käitumine. Skooride alusel saab käitumise hinnata normaalseks, piiripealseks või anormaalseks. Summeerides kõikide alaskaalade skoorid (v.a prosotsiaalne käitumine) saadakse üldskoor (Scoring Strengths and Difficulties..., 2020).

Kirjanduse andmetele tuginedes on lapsevanemale ja õpetajale mõeldud küsimustiku kasutatud mitmetes erinevates uurimustes (nt Gustafsson, 2017; Fuchs, 2013; Teekavanich, 2017). Teekavanich jt (2017) leidsid, et vanemate hinnangul on kõige enam 4-6aastastel lastel probleeme hüperaktiivsusega (24%) ja kõige vähem probleeme eakaaslastega (3,7%). Üldskoori arvutamisel leiti, et anormaalsesse skoori jäi 11,9% lastest. Fuchs (2013) kolleegidega leidis samuti, et vanemate hinnangul oli 3-6aastastel lastel enim probleeme hüperaktiivsusega (10,8%) ja kõige vähem probleeme eakaaslastega (3%). Üldskoori arvutamisel leiti, et piiripealsesse skoori jäi 8,2% ja anormaalsesse skoori 7,8% lastest. Samuti leiti, et pea pooled vanematest hindasid, et emotsionaalsetele ja käitumisprobleemidele lisaks on nende lastel õppimiskursi, raskusi sõprussuhetes või koduses elus. Hanafi ja Thabeti (2018) läbiviidud uuringus selgus, et lapsevanemate hinnangul jäi 4-6aastastest lastest anormaalsesse üldskoori 33,3%. Alaskaalade lõikes oli kõrgeim skoor emotsionaalsetes probleemides (57,9%) ja kõige madalam skoor prosotsiaalses käitumises (17,7%).

Gustafsson (2017) koos kolleegidega leidis longituuduuringuses saadud tulemustest, et õpetajate hinnangul olid prosotsiaalse käitumise alaskaala skoorid kõige madalamad 1aastaste laste seas. Hüperaktiivsus probleemid sagesid 2-3aasta vanustel lastel, kui vähenesid 4-5aasta vanuselt. Emotsionaalsete probleemide ja käitumisprobleemide alaskaalade skoorid olid 1-5aastaste laste seas võrdselt madalad. Emotsionaalsete probleemide kõige kõrgemad skoorid olid 3aastaste seas. Probleemid eakaaslastega alaskaala skoorid olid üldiselt madalad. Samuti näitasid tulemused, et poistel hinnati rohkem emotsionaalseid ja käitumisprobleeme kui tüdrukutel. Sugude vahelised erinevused tulid välja kõigis alaskaalades, välja arvatud emotsionaalsetes probleemides. Tüdrukutega võrreldes hinnati poistel oluliselt vähem prosotsiaalset käitumist. Esimese ja teise eluaasta vahel hinnati poistel üsna konstantne hüperaktiivsuse tase. Kolmandal eluaastal vähenesid eksternaliseeritud käitumisprobleemid poiste seas märkimisväärselt.

Ka teised tehtud uuring on näidanud, et tüdrukute ja poiste skoorid on erinevad. Klein (2013) kolleegidega leidis, et lapsevanemate hinnangul olid 3-5aastaste poiste skoorid kõrgemad kõigis alaskaalades välja arvatud emotsionaalsetes probleemides. Samuti hinnati tüdrukutel, poistega võrreldes, madalam skoor prosotsiaalses käitumises. Minatoya jt (2017) läbiviidus uuringu tulemused näitasid, et lapsevanemate hinnangul olid 3-5aastaste poiste skoorid alaskaalade lõikes kõrgemad.

Edvinsson Sollander (2021) koos kolleegidega uuris 3-5aastaste laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide ning astma ja allergiate vahelisi seoseid. Tulemused näitasid, et astmaatikutel, allergikutel (õietolm, tolmulestad, loomad) ja toiduallergia või -talumatusega laste seas oli kõige levinumad emotsionaalsed probleemid. Vanemate hinnangul esines emotsionaalseid probleeme 15,3-21,1%, õpetajate hinnangul 10,8-16,4%. Lastel, kellel ei olnud astmat, allergiat või talumatust, hindasid vanemad kõige sagedasemaks probleeme eakaaslastega (15,9%) ja õpetajad prosotsiaalset käitumist (15,6%).

Mitmeid uuringuid on tehtud, et välja selgitada seoseid kehakaalu ning eelkooliealiste laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide vahel. Donkor jt (2021) on täheldanud, et alakaal ja madal kehamassiindeks on riskifaktoriks 5-6aastaste laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide tekkel. Seos leiti kaalukategooria ning emotsionaalsete probleemide ja eakaaslastega seotud probleemide vahel. Rasvumise, ülekaalu või kõrge kehamassiindeksi ning emotsionaalsete ja käitumisprobleemide vahelist seost ei leitud. Christensen (2019) kolleegidega leidis, et kaalutõusu ja TRK skooride vaheline seos puudub või on marginaalne, kui 2-6aastasel lapsel on eelsoodumus kaalutõusule.

On täheldatud, et COVID-19 pandeemiaga mõjutas oluliselt eelkooliealiste laste vaimset tervist. Glynn jt (2021) leidsid TRK üldskoori arvutamisel, et anormaalsesse skoori jäi 39,9% 2-6aastastest lastest. 64% emadest teatas vähemalt ühe eksternaliseeritud käitumisprobleemi sagenemisest alates pandeemia algusest. Eksternaliseeritud käitumisprobleemidest toodi enim välja trotsliku käitumist (38,6%), sõnakuulmatust (34,2%), kangekaelsust (32,0%) ja jonnihooget (31,5%). Majapidamistes, kus harjutati rohkem rutiini, leiti madalam depressiooni ja eksternaliseeritud käitumisprobleemide tase. Romero (2020) kolleegidega leidis, et 29,2% 3-6aastastest lastest koges pandeemia ajal emotsionaalseid probleeme nagu muretsemine, ebaõnnestumine, ärahellitamine ja hirm.

Scott jt (2013) leidsid, et eelkooliealistel lastel, keda on vanema poolt esimesel kahel eluaastal laksu andmisega karistati, arenevad suurema tõenäosusega välja emotsionaalsed ja

käitumisprobleemid, kui lastel keda ei ole kunagi löödud. 37% lastel, keda esimesel kahel eluaastal laksu andmisega karistati, olid vanemate hinnangul 4aastaselt emotsionaalsed ja käitumisprobleemid. Lastel, keda ei oldud niiviisi karistatud, oli vanemate hinnangul 19% vähem probleemset käitumist. TRK skooride tulemused näitasid, et 13,4% lastel, keda laksu andmisega karistati, esines skoorides anormaalset tulemusi. 5,9% lastest, keda ei oldud sel viisil karistatud, esines skooride anormaalset tulemusi.

Gustafsson (2018) kolleegidega leidis, et 2-4aastastel lastel, kellel hinnati nooremalt kõrgem hüperaktiivsuse alaskaala skoor, oli edaspidi rohkem käitumisprobleeme ja need vähenesid eelkooliea jooksul. Leiti, et poiste hüperaktiivsus vähenes vähem kui tüdrukutel ja kinnitati hüperaktiivsuse ning käitumisprobleemide vaheline positiivne korrelatsioon.

Mitmed uuringud on näidanud seosesid vanema haridustaseme ja eelkooliealiste laste TRK skooride vahel, kus lapsevanema kõrgema haridustaseme korral on lapse TRK skoorid madalamad (Klein *et al.*, 2013; Minatoya *et al.*, 2017; Teekavanich *et al.*, 2017; Edvinsson Sollander *et al.*, 2021; Fuchs *et al.*, 2013). Minatoya jt (2017) läbiviidud uuring näitas, et vanema haridustase mõjutab enim eelkooliealiste laste hüperaktiivsust ja TRK üldskoori, eriti poiste puhul. Teine uuring näitas, et lisaks vanema haridustasemele mõjutavad 3-5aastaste laste TRK skoori ka vanemate vanus, ema raseduseelne kehamassiindeks, ema rasedusaegne kofeiini tarbimise kogus ja pere majanduslik seis. Teekavanich (2017) kolleegidega leidis, et vanemate haridustasemele lisaks on 4-6aastaste laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide riskiga seotud vanemate lahusus, peres esinevad terviseprobleemid ja perekonfliktid. Edvinsson Sollander jt (2021) leidsid, et üksikvanema või lahus elavate vanemate korral olid 3-5aastaste laste TRK üldskoor ja emotsionaalsete probleemide skoor kõrgemad.

Dahlberg (2019) kolleegidega viis esmakordselt läbi uuringu, kus TRK küsimustikule vastanud isasid vaadeldi eraldi informantidena. Tulemused näitasid head reliaablust isade, emade ja õpetajate skooride vahel andes hinnangu eelkooliealistele lastele. Uurimuses toodi välja küsimustiku viie-faktoriline struktuur, mis osutas küsimustiku sobivusele mõõtmaks 3-5 aastaste laste emotsionaalseid ja käitumisprobleeme isade, emade ja õpetajate hinnangul. Ka Fält jt (2018) läbiviidud uuring näitas positiivset korrelatsiooni vanemate ja õpetajate skooride vahel. Õpetajate ja vanemate 3-5aastaste laste skooride tulemused langesid kõige rohkem kokku hüperaktiivsuse ja eakaaslastega seotud probleemide alaskaalal. Kõige vähem langesid õpetajate ja lapsevanemate skoorid kokku emotsionaalsete probleemide alaskaalal. Lapsevanemad hindasid emotsionaalsete probleemide esinemise sagedasemaks kui õpetajad.

Corrêa Vaz (2020) kolleegidega leidis, et 5-6aastaste laste õpetajate ja lapsevanemate hinnangutes esines statistilist erinevust hüperaktiivsuse alaskaalal, kus lapsevanemad hindasid hüperaktiivsuse esinemise sagedasemaks. Käitumisprobleemide, emotsionaalsete probleemide, eakaaslastega seotud probleemide ja prosotsiaalse käitumise alaskaalades õpetajate ja lapsevanemate hinnangutes statistilist erinevust ei leitud. Martinsone (2021) kolleegidega leidis, et lapsevanemad hindasid 3-6aastaste laste käitumisprobleemid, hüperaktiivsuse ja prosotsiaalse käitumise sagedasemaks kui õpetajad. Õpetajate ja lapsevanemate skooride tulemused langesid kõige rohkem kokku eakaaslastega seotud probleemide ja emotsionaalsete probleemide alaskaalades. Rogge jt (2018) leidsid, et õpetajad hindavad 3-6aastaste laste emotsionaalseid probleeme lapsevanematest sagedasemaks.

Uurimistöö eesmärk ja hüpoteesid

Eelkooliealiste laste seas on emotsionaalsete ja käitumisprobleemide esinemissagedus märkimisväärne (DelCarmen-Wiggins & Carter, 2004; Egger & Angold, 2006; Meesak, 2020), mille süvenemise peatamiseks on nende varajane märkamine oluline (Quinn *et al.*, 2000). Probleemset käitumist saab märgata ning tuvastada nii lapsevanem kui õpetaja (Holland *et al.*, 2017).

Kuigi TRK on Eestis varasemalt uuringutes kasutatud (nt Jõgi, 2018; Kaarna, 2012; Kõiv, 2011), puuduvad autorile teadaolevalt uuringud kus eelkooliealiste laste emotsionaalseid ja käitumisprobleeme hindavad nii õpetajat kui ka lapsevanemad. Seega on oluline uurimisprobleem, kas ja milliseid emotsionaalseid ja käitumisprobleeme õpetajad ning lapsevanemad eelkooliealistel lastel hindavad.

Uurimuse eesmärgiks on võrrelda eelkooliealiste laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide (emotsionaalsed probleemid, käitumisprobleemid, hüperaktiivsus, probleemid eakaaslastega ja prosotsiaalne käitumine) sagedust vanemate ning õpetajate hinnangul ühe huvikooli eelkooliealiste laste näitel.

Uurimisprobleemist ja -eesmärgist lähtuvalt püstitati kolm hüpoteesi:

- (1) Õpetajate ja lapsevanemate hinnangud eelkooliealiste laste käitumisprobleemide sagedusele mõõdetuna Tugevuste ja raskuste küsimustikuga on sarnased.
- (2) Õpetajate ja lapsevanemate hinnangud eelkooliealiste laste hüperaktiivsuse käitumise sagedusele mõõdetuna Tugevuste ja raskuste küsimustikuga on sarnased.

- (3) Lapsevanemad hindavad eelkooliealiste laste emotsionaalsete probleemide esinemist mõõdetuna Tugevuste ja raskuste küsimustikuga sagedasemaks kui õpetajad.

UURIMISMETOODIKA

Valim

Bakalaureusetöö uuringus osalejad leiti mugavusvalimit kasutades. Sellise valimi puhul kaasatakse liikmeid uurijale kättesaadavate huvialuste hulgast (Õunapuu, 2014). Käesoleva töö valimiks olid ühe Tartu huvikooli 3-6aastaste laste (vt tabel 1) vanemad ja õpetajad. Uuringus osales kokku 56 isikut, kelle sooline ja arvuline jaotavus on välja toodud tabelis 2. Uuringu käigus hindasid huvikooli õpetajad (n=4) ja lapsevanemad (n=52) 3-6aastaste laste (n=52) emotsionaalseid ja käitumisprobleeme kasutades Tugevuste ja raskuste küsimustikku. Iga lapsele andis hinnangu üks õpetaja ja üks lapsevanem. Uuringu käigus hinnati huvikooli 3-6aastaseid lapsi, kelle uuringus osalemise kohta oli lapsevanem nõusoleku andnud.

Tabel 1. Uuritud laste vanuseline jaotuvus.

Vanus aastates	3	4	5	6
Laste arv	12	14	14	12

Tabel 2. Uuringus osalenute sooline ja arvuline jaotavus.

	Meessoost	Naissoost	Kokku
Vanemad	20	32	52
Õpetajad	0	4	4
Kokku	20	36	56

Mõõtevahend ja andmeanalüüs

Uurimuse mõõtevahendiks oli 2-4aastase lapse õpetajale ja vanemale mõeldud ühepoolne Tugevuste ja Raskuste ankeetküsitlus. Küsimustik on leitav kahes vormis – ühepoolne ja kahepoolne, millele on lisaks arendatud jätkuküsimustik. Ühepoolne küsimustik koosneb 25 väitest, mis on jagatud 5 alaskaala alla. Nendeks on emotsionaalsed probleemid, käitumisprobleemid, hüperaktiivsus, probleemid eakaaslastega ja prosotsiaalne käitumine. Iga alaskaala sisaldab 5 väidet, millest osad on ümberpööratud. Ühepoolse vormiga on hilisemal töötlemisel võimalik leida lisaks üldskoorile viie alaskaala skoori. Kahepoolses laiendatud versioonis kogutakse lisainfot stressi jm kohta (Goodman, 1999). Ühepoolset küsimustikku on olemas kahes versioonis: enesekohane vorm ja vorm vanemale või õpetajale 2-4 aastase lapse,

4-17 aastase lapse ja 11-17 aastase lapse emotsionaalsete- ja käitumisprobleemide hindamiseks (Goodman, 1997).

Küsimustikku täites tuli vanemal ja õpetajal märkida iga väide õigeks, osaliselt õigeks või valeks. Küsimustiku täitmisel anti väitele 3-punktilisel skaalal hinnang. Küsimustiku väited jagunevad emotsionaalsed probleemid: kaebab sageli pea- ja kõhuvalude ning iivelduse üle; muretseb paljude asjade pärast, tundub sageli murelik; sageli õnnetu, nukrameelne või nutu äärel; uutes olukordades ärev või klammerdunud, kaotab kergesti enesekindluse; palju hirme, kartlik, käitumisprobleemid: sageli esineb jonn- ja vihahooge; üldiselt sõnakuulelik, täidab tavaliselt täiskasvanu korraldusi; kakleb sageli teiste lastega või kiusab neid; vaidleb sageli täiskasvanutega; võib olla teiste suhtes kiuslik, hüperaktiivsus: püsimatu, üliaktiivne, ei suuda pikka aega paigal püsida; pidevalt niheleb või väänleb; laseb end kergesti häirida, tähelepanu hajub; oskab enda tegutsemist peatada ja asju läbi mõelda; viib ülesanded lõpuni, hea tähelepanu võime, probleemid eakaaslastega: pigem omaette hoidev, tavatseb üksi mängida; tal on vähemalt üks hea sõber; üldiselt meeldib teistele lastele; teised lapsed narrivad või kiusavad teda; saab paremini läbi täiskasvanute kui omavanustega, prosotsiaalne käitumine: hoolib teiste inimeste tunnetest; jagab meeleldi oma asju (maiustusi, mänguasju, pliiatseid jne) teistega; abivalmis, kui keegi on viga saanud, endast väljas või tunneb ennast halvasti; väiksemate laste vastu lahke; aitab sageli teisi (nt vanemaid, õpetajaid, teisi lapsi). (Scoring Strengths and Difficulties..., 2020; Strengths and Difficulties Questionnaire, *s.a*).

Uuringud näitavad, et Tugevuste ja raskuste küsimustik (TRK) küsimustik on valideeritud hindamiseks laste ja noorte emotsionaalseid ja käitumisprobleeme (Goodman *et al.*, 2003; Theunissen *et al.*, 2013; Gustafsson *et al.*, 2017). Eesti keelde adapteeritud küsimustik on kättesaadav ja allalaaditav SDQ kodulehel (Strengths and Difficulties Questionnaire, *s.a*).

Andmed analüüsiti Exceli programmis, kus leiti alaskaalade ja kõikide küsimuste esinemissageduste põhjal vastavad aritmeetilised keskmised. Suuremad arväärtused näitasid sagedasemat esinemist, väiksemad arväärtused näitasid harvemast esinemist. *T*-testiga arvutati keskmiste vahelised erinevused kahe uuritavate grupi hinnangute vahel. Andmete analüüsimisel kasutati kvantitatiivse analüüsi meetodit.

Protseduur

Uuring viidi läbi 2023. aastal, kasutades paberankeete. Uuringu läbiviimise esimeses etapis saadeti huvikooli kõikidele 3-6aastaste laste vanematele ning õpetajatele uuringus osalemise info ja osavõtu pakkumine. Õpetajad jagasid osalemise nõusoleku andnud vanematele

ankeedid ning korjasid need päras kokku. Uuringus osalemine oli vabatahtlik ja uuritavatele tagati anonüümsus. Ankeedis märgiti lapse, vanema ja õpetaja sugu ning lapse vanus.

UURIMISTULEMUSED

Käesolevas peatükis esitatakse bakalaureusetöö raames läbiviidud uuringu tulemused.

Järgnevalt esitatakse uurimistulemused lähtudes laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide esinemissagedustest vanemate ja õpetajate hinnangul.

Emotsionaalsete probleemide esinemissagedus küsimuste lõikes lapsevanemate ja õpetajate hinnangul

Vaadeldes emotsionaalsete probleemide alaskaala esinemissagedusi küsimuste kaupa (vt tabel 3), ilmnes, et nii lapsevanemate kui õpetajate hinnangul esines lastel suhteliselt enim kahte käitumisprobleemi – uutes olukordades ärev või klammerdunud, kaotab kergesti enesekindluse ning palju hirme, kartlik. Emotsionaalsetest probleemidest esines lapsevanemate ja õpetajate hinnangul lastel suhteliselt harvemini sagedast kaebamist pea- ja kõhuvalude ning iivelduse üle.

Võrreldes lapsevanemate ja õpetajate hinnanguid lastele lähtuvalt emotsionaalsetest probleemidest (vt tabel 3) statistiliselt olulisi erinevusi mõõdetuna *t*-testiga ei leitud.

Tabel 3. Lapsevanemate ja õpetajate hinnangute keskmised ja *t*-väärtused laste emotsionaalsed probleemide alaskaala küsimustele

Emotsionaalsed probleemid	Lapsevanem: aritmeetilised keskmised	Õpetaja: aritmeetilised keskmised	<i>t</i> - väärtus	p- väärtus
Kaebab sageli pea- ja kõhuvalude ning iivelduse üle	0.19	0.23	0.39	0.35
Muretseb paljude asjade pärast, tundub sageli murelik	0.42	0.60	1.27	0.10
Sageli õnnetu, nukrameelne või nutu äärel	0.31	0.48	1.34	0.09
Uutes olukordades ärev või klammerdunud, kaotab kergesti enesekindluse	0.65	0.71	0.41	0.34
Palju hirme, kartlik	0.60	0.75	1.14	0.13

Käitumisprobleemide esinemissagedus küsimuste lõikes lapsevanemate ja õpetajate hinnangul

Vaadeldes käitumisprobleemide alaskaala esinemissagedusi küsimuste kaupa (vaata tabel 4), selgus, et lapsevanemate ning õpetajate hinnangul esines lastel suhteliselt sagedasti üldiselt sõnakuulmatust ning täiskasvanu korraldusi mitte täitvat käitumist. Käitumisprobleemidest esines lapsevanemate ning õpetajate hinnangul suhteliselt vähem sagedast teiste lastega kaklemist ning teiste kiusamist ja kiuslikku käitumist.

Võrreldes lapsevanemate ja õpetajate hinnanguid lähtuvalt laste käitumisprobleemide sagedusest (vt tabel 4) statistiliselt olulisi erinevusi viie küsimuse lõikes ei ilmnenud.

Tabel 4. Lapsevanemate ja õpetajate hinnangute keskmised ja *t*-väärtused laste käitumisprobleemide alaskaala küsimustele

Käitumisprobleemid	Lapsevanem: aritmeetilised keskmised	Õpetaja: aritmeetilised keskmised	<i>t</i>- väärtus	p- väärtus
Sageli esineb jonni- ja vihahooge	0.46	0.52	0.45	0.33
Üldiselt sõnakuulelik, täidab tavaliselt täiskasvanu korraldusi*	0.60	0.62	0.13	0.45
Kakleb sageli teiste lastega või kiusab neid	0.15	0.19	0.41	0.34
Vaidleb sageli täiskasvanutega	0.38	0.44	0.41	0.34
Võib olla teiste suhtes kiuslik	0.19	0.17	0.21	0.42

* Ümberpööratud skaala

Hüperaktiivsuse esinemissagedus küsimuste lõikes lapsevanemate ja õpetajate hinnangul

Hüperaktiivse käitumise esinemissagedusi küsimuste kaupa vaadeldes (vt tabel 5), selgus, et lapsevanemate hinnangul esines lastel suhteliselt enim probleeme ülesande lõpuleviimine ning tähelepanu hajumine ja kergesti häiritavuse puhul. Õpetajate hinnangul esines

hüperaktiivsuse puhul enim probleeme seoses püsimatuse ja üliaktiivsusega.

Hüperaktiivsusega seotud probleemidest esines lapsevanemate ning õpetajate hinnangul suhteliselt vähem sagedast nihelemist ja väänlemist.

Statistiliselt olulised erinevused lapsevanemate ja õpetajate antud hinnangute (vt tabel 5) vahel ilmsid ühe käitumisliigi puhul: püsimatu, üliaktiivne, ei suuda pikka aega paigal püsida. Tulemustest ilmneb, et õpetajad hindasid laste käitumisviisi sagedasemamini esinevaks hüperaktiivsuse probleemiks lastel kui lapsevanemad.

Tabel 5. Lapsevanemate ja õpetajate hinnangute keskmised ja *t*-väärtused laste hüperaktiivsuse alaskaala küsimustele

Hüperaktiivsus	Lapsevanem: aritmeetilised keskmised	Õpetaja: aritmeetilised keskmised	<i>t</i> - väärtus	p- väärtus
Püsimatu, üliaktiivne, ei suuda pikka aega paigal püsida	0.44	1.58	9.07	0,00
Pidevalt niheleb või väänleb	0.33	0.31	0.17	0.43
Laseb end kergesti häirida, tähelepanu hajub	0.54	0.60	0.41	0.34
Oskab enda tegutsemist peatada ja asju läbi mõelda*	0.37	0.44	0.64	0.26
Viib ülesanded lõpuni, hea tähelepanu võime*	0.56	0.60	0.27	0.39

* Ümberpööratud skaala

Eakaaslastega seotud probleemide esinemissagedus küsimuste lõikes lapsevanemate ja õpetajate hinnangul

Ilmsid, et lapsevanemate ja õpetajate hinnangul (vt tabel 6) esines eakaaslastega seotud probleemide puhul suhteliselt sagedasti omaette hoidmist ja üksi mängimist. Lapsevanemate hinnangul esines eakaaslastega seotud probleemides lastel suhteliselt harvemini eakaaslastele mittemeeldimist. Õpetajate hinnangul esines vähem teiste laste poolset narrimist ning kiusamist.

Statistiliselt olulised erinevused lapsevanemate ja õpetajate antud hinnangute (vt tabel 6) vahel ilmsid ühe käitumisliigi puhul: üldiselt mittemeeldimine teistele lastele.

Tulemustest ilmneb, et õpetajad hindasid üldiselt teistele lastele mittemeeldimist sagedasemamini esinevaks käitumisprobleemiks lastel kui lapsevanemad.

Tabel 6. Lapsevanemate ja õpetajate hinnangute keskmised ja *t*-väärtused laste eakaaslastega seotud probleemide alaskaala küsimustele

Probleemid eakaaslastega	Lapsevanem: aritmeetilised keskmised	Õpetaja: aritmeetilised keskmised	<i>t</i> - väärtus	<i>p</i> - väärtus
Pigem omaette hoidev, tavatseb üksi mängida	0.44	0.63	1.31	0.1
Tal on vähemalt üks hea sõber*	0.27	0.33	0.64	0.3
Üldiselt meeldib teistele lastele*	0.25	0.58	2.72	0.0
Teised lapsed narrivad või kiusavad teda	0.35	0.19	1.62	0.1
Saab paremini läbi täiskasvanute kui omavanustega	0.38	0.42	0.40	0.3

* Ümberpööratud skaala

Prosotsiaalse käitumise esinemissagedus küsimuste lõikes lapsevanemate ja õpetajate hinnangul

Vaadeldes prosotsiaalse käitumise erinevate liikide esinemissagedusi küsimuste kaupa (vaata tabel 7), selgus, et lapsevanemate ning õpetajate hinnangul esines lastel suhteliselt sagedasti teiste inimeste tunnetest hoolimist. Nii lapsevanemate kui õpetajate hinnangul esines lastel harvemini seda, et lastele ei meeldi enda asju teistega jagada.

Statistiliselt olulised erinevused lapsevanemate ja õpetajate antud hinnangute (vt tabel 7) vahel ilmsid ühe käitumisliigi puhul: väiksemate laste vastu lahke. Tulemustest ilmneb, et lapsevanemad hindasid väiksemate laste vastu lahke olemise sagedasemamini esinevaks prosotsiaalseks käitumiseks lastel kui lapsevanemad.

Tabel 7. Lapsevanemate ja õpetajate hinnangute keskmised ja *t*-väärtused laste prosotsiaalse käitumise alaskaala küsimustele

Prosotsiaalne käitumine	Lapsevanem: aritmeetilised keskmised	Õpetaja: aritmeetilised keskmised	<i>t</i> - väärtus	<i>p</i> - väärtus
Hoolib teiste inimeste tunnetest	1.67	1.58	0.85	0.20
Jagab meeleldi oma asju (maiustusi, mänguasju, pliiatseid jne) teistega	1.52	1.38	1.12	0.13
Abivalmis, kui keegi on viga saanud, endast väljas või tunneb ennast halvasti	1.60	1.52	0.56	0.29
Väiksemate laste vastu lahke	1.63	1.40	1.82	0.04
Aitab sageli teisi (nt vanemaid, õpetajaid, teisi lapsi)	1.62	1.52	0.72	0.24

Tugevuste ja raskuste küsimustiku alaskaalade esinemissagedused lapsevanemate ja õpetajate hinnangul

Lapsevanemate ja õpetajate hinnangul (vt tabel 8) esines lastel suhteliselt sagedasti prosotsiaalset käitumist. Lapsevanemate hinnangul esines suhteliselt vähem sagedast eakaaslastega seotud probleeme. Õpetajate hinnangul esines suhteliselt vähem sagedasti käitumisprobleeme.

TRK alaskaalade keskmiste skooride esinemissageduste võrdluses (vt tabel 8) ilmnes, et lapsevanemate ja õpetajate hinnangutes esinesid statistiliselt olulised erinevused kolme alaskaala lõikes viiest. Uurimusest ilmnes, et statistiliselt oluline erinevus lapsevanemate ja õpetajate hinnangute vahel esines emotsionaalsetes probleemides ($t= 2,01$; $p> 0,05$), eakaaslastega seotud probleemides ($t= 2,13$; $p<0,05$) ja prosotsiaalses käitumises ($t= 2,17$; $p< 0,05$). Tulemustest ilmnes, et õpetajad hindasid laste emotsionaalsete probleemide esinemist lapsevanematest sagedasemaks. Samuti leiti, et õpetajad hindasid eakaaslastega seotud probleemide esinemist lapsevanematest sagedasemaks. Lapsevanemad hindasid laste prosotsiaalse käitumise esinemist õpetajatest sagedasemaks. Laste käitumisprobleemide ja hüperaktiivsuse sageduste uurimisel lapsevanemate ja õpetajate hinnangutes statistilisi erinevuseid ei esinenud.

Tabel 8. Lastele antud lapsevanemate ja õpetajate hinnangute keskmised ja *t*-väärtused alaskaalade lõikes

Alaskaala	Lapsevanem: aritmeetilised keskmised	Õpetaja: aritmeetilised keskmised	<i>t</i>- väärtus	<i>p</i>- väärtus
Käitumisprobleemid	0.36	0.39	0.55	0.29
Hüperaktiivsus	0.45	0.48	0.61	0.27
Probleemid eakaaslastega	0.35	0.46	2.13	0.02
Prosotsiaalsus	1.61	1.48	2.17	0.02

ARUTELU

Bakalaureusetöö eesmärk oli võrrelda eelkooliealiste laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide (emotsionaalsed probleemid, käitumisprobleemid, hüperaktiivsus, probleemid eakaaslastega ja prosotsiaalne käitumine) sagedust vanemate ning õpetajate hinnangul ühe huvikooli eelkooliealiste laste näitel. Uuringus osales 52 lapsevanemat ja 4 õpetajat. Uuringu käigus hinnati 3-6aastaste laste emotsionaalseid ja käitumisprobleeme. Selleks viidi läbi ankeetküsitlus ühes Tartu huvikoolis. Uuringus kasutati Tugevuste ja raskuste küsimustikku, mille tulemuste põhjal saab teha esialgseid hinnanguid eelkooliealiste laste emotsionaalsete probleemide, käitumisprobleemide, hüperaktiivsus probleemide, eakaaslastega probleemide ja prosotsiaalse käitumise probleemide esinemise kohta.

Töö teoreetilise osa läbitöötamisel püstitati kolm hüpoteesi:

1. Õpetajate ja lapsevanemate hinnangud eelkooliealiste laste käitumisprobleemide sagedusele mõõdetuna Tugevuste ja raskuste küsimustikuga on sarnased.
2. Õpetajate ja lapsevanemate hinnangud eelkooliealiste laste hüperaktiivsuse käitumise sagedusele mõõdetuna Tugevuste ja raskuste küsimustikuga on sarnased.
3. Lapsevanemad hindavad eelkooliealiste laste emotsionaalsete probleemide esinemist mõõdetuna Tugevuste ja raskuste küsimustikuga sagedasemaks kui õpetajad.

Töös püstitatud esimene hüpotees, mille kohaselt on õpetajate ja lapsevanemate hinnangud eelkooliealiste laste käitumisprobleemide sagedusele mõõdetuna Tugevuste ja raskuste küsimustikuga sarnased, leidis kinnitust. Tulemustest ilmnnes, et lapsevanemate ja õpetajate hinnangutes statistilisi erinevuseid laste käitumisprobleemide sageduste ei esinenud. Samuti leidis Corrêa Vaz (2020) kolleegidega, et lapsevanemate ja õpetajate hinnangud 5-6aastaste laste käitumisprobleemide esinemissagedustele on sarnased.

Teine hüpotees, milles eeldatakse, et õpetajate ja lapsevanemate hinnangud hüperaktiivsuse käitumise sagedusele mõõdetuna Tugevuste ja raskuste küsimustikuga on sarnased, leidis kinnitust. Uurimuse käigus selgus, et laste hüperaktiivsuse sageduste uurimisel lapsevanemate ja õpetajate hinnangutes statistilisi erinevuseid ei esinenud. Tulemused on kooskõlas Fält jt (2018) uurimusega, mis näitas positiivset korrelatsiooni vanemate ja õpetajate skooride vahel, kus õpetajate ja lapsevanemate hinnangul langesid 3-5aastaste laste skoorid kõige rohkem kokku hüperaktiivsuse alaskaalal.

Töös püstitatud kolmas hüpotees, mille kohaselt hindavad lapsevanemad eelkooliealiste laste Tugevuste ja raskuste küsimustikuga mõõdetuna emotsionaalsete probleemide esinemise sagedasemaks kui õpetajad, ei leidnud kinnitust. Tulemustest ilmnas, et statistiliselt oluline erinevus lapsevanemate ja õpetajate hinnangute vahel esines emotsionaalsetes probleemides ($t= 2,01$; $p> 0,05$), kus õpetajad hindasid laste emotsionaalsete probleemide esinemise lapsevanematest sagedasemaks. Samuti leidis Rogge (2018) kolleegidega, et õpetajad hindavad laste emotsionaalseid probleeme lapsevanematest sagedasemaks.

Bakalaureusetöö piiranguteks võisid olla mitmed faktorid. Esimene piirang on kvantitatiivse uurimismeetodi suhteliselt väike valim. Nelja õpetaja hinnangute põhjal ei saa teha üldistusi eelkooliealiste laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide esinemissageduste kohta. Samuti võis uurimistulemusi mõjutada valimisse kuulunud õpetajate ja lapsevanemate erinev sooline osakaal, kus sooliselt domineerisid naised.

Käesolev töö ei anna alust põhjapanevateks järeldusteks, kuid on aluseks järgnevateks uuringuteks. Edaspidistes uuringutes võiks sarnastesse uurimustesse kaasata suuremat valimit erinevate lasteaedade ja huvikoolide õpetajate ning lapsevanemate näol. Suurema valimi korral saaks terviklikuma ülevaate eelkooliealiste laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide esinemissagedustest Eesti mastaabis. Töö autorile teadaolevalt puuduvad Eestis uuringud kus eelkooliealiste laste emotsionaalseid ja käitumisprobleeme hindavad nii õpetajat kui ka lapsevanemad. Seetõttu saab töö praktiliseks väärtuseks pidada eelkooliealiste laste emotsionaalsete ja käitumisprobleemide olemasolule tähelepanu pööramist, et probleemide arengut ja süvenemist ennetada.

TÄNUSÕNAD

Täna enda juhendajat Kristi Kõivu asjakohaste nõuannete ja abi eest. Samuti täna kõiki uurimuses osalenud õpetajaid ja lapsevanemaid.

AUTORLUSE KINNITUS

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Inger Reti Ivanov

/allkirjastatud digitaalselt/

23.05.2023

Kasutatud kirjandus

- Achenbach, T.M. (1991). *Manual for the Child Behavior Checklist / 4-18 and 1991 profile*. Burlington VT: University of Vermont. Department of psychiatry.
- Botha, J., & Wolhuter, C. (2015). A psycho-educational programme as intervention to reduce destructive behaviour: addressing aggression in the south african context. Kourkoutas, E., & Hart, A. (Toim), *Innovative Practice and Interventions for Children and Adolescents with Psychosocial Difficulties and Disorders* (433–457). Cambridge Scholars Publishing.
- Christensen, K. G., Nielsen, S. G., Olsen, N. J., Dalgård, C., Heitmann, B. L., & Larsen, S. C. (2019). Child behaviour and subsequent changes in body weight, composition and shape. *PLOS ONE*, *14*(12), 203-212. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0226003>
- Corrêa Vaz, A. F., Motta Loss, A. B., & Perez Figueredo, L. Z. (2020). Behavior problems, anxiety, and social skills of preschool children. *Journal Psychology: Theory and Practice*, *22*(1), 185-207. <http://dx.doi.org/10.5935/1980-6906/psicologia.v22n1p185-207>
- Dahlberg, A., Ghaderi, A., Sarkadi, A., & Salari, R. (2019). SDQ in the hands of fathers and preschool teachers—psychometric properties in a non-clinical sample of 3–5-year-olds. *Child Psychiatry & Human Development*, *50*(1), 132–141. <https://doi.org/10.1007/s10578-018-0826-4>
- DelCarmen-Wiggins, R., & Carter, A. (Toim). (2004.). *Handbook of infant, toddler, and preschool mental health assessment*. Oxford University Press.
- Dinnebeil, L. A., Sawyer, B. E., Logan, J., Dynia, J. M., Cancio, E., & Justice, L. M. (2013). Influences on the congruence between parents' and teachers' ratings of young children's social skills and problem behaviors. *Early Childhood Research Quarterly*. *28*(1), 144– 152. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2012.03.001>
- Donkor, H. M., Toxe, H., Hurum, J., Bjerkes, R., Eide, G. E., Juliusson, P., & Markestad, T. (2021). Psychological health in preschool children with underweight, overweight or obesity: A regional cohort study. *BMJ Paediatrics Open*, *5*(1), 299-306. <https://doi.org/10.1136/bmjpo-2020-000881>
- Edvinsson Sollander, S., Fabian, H., Sarkadi, A., Salari, R., Fält, E., Dahlberg, A., Feldman, I., & Durbeej, N. (2021). Asthma and allergies correlate with mental health problems

- in preschool children. *Acta Paediatrica*, 110(5), 1601–1609.
<https://doi.org/10.1111/apa.15709>
- Egger, H. L., & Angold, A. (2006). Common emotional and behavioral disorders in preschool children: presentation, nosology, and epidemiology. *Journal of child psychology and psychiatry, and allied disciplines*, 47(3-4), 313–337. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2006.01618.x>
- El-Radhi, A. S. (2015). Management of common behaviour and mental health problems. *British Journal of Nursing*, 24(11), 586–590.
<https://doi.org/10.12968/bjon.2015.24.11.586>
- Fält, E., Wallby, T., Sarkadi, A., Salari, R., & Fabian, H. (2018). Agreement between mothers', fathers', and teachers' ratings of behavioural and emotional problems in 3–5-year-old children. *PLOS ONE*, 13(11), 145-162.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0206752>
- Fuchs, S., Klein, A. M., Otto, Y., & von Klitzing, K. (2013). Prevalence of emotional and behavioral symptoms and their impact on daily life activities in a community sample of 3 to 5-year-old children. *Child Psychiatry & Human Development*, 44(4), 493–503.
<https://doi.org/10.1007/s10578-012-0343-9>
- Glynn, L. M., Davis, E. P., Luby, J. L., Baram, T. Z., & Sandman, C. A. (2021). A predictable home environment may protect child mental health during the COVID-19 pandemic. *Neurobiology of Stress*, 14, 352-358. <https://doi.org/10.1016/j.ynstr.2020.100291>
- Goodman, R. (1999). The extended version of the strengths and difficulties questionnaire as a guide to child psychiatric caseness and consequent burden. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 40(5), 791 - 799.
<https://doi.org/10.1111/1469-7610.00494>
- Goodman, R. (1997). The strengths and difficulties questionnaire: a research note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38(5), 581–586. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1997.tb01545.x>
- Goodman, R., Ford, T., Simmons, H., Gatward, R., & Meltzer, H. (2003). Using the Strengths and difficulties questionnaire (SDQ) to screen for child psychiatric disorders in a community sample. *International Review of Psychiatry*, 15(1–2), 166–172.
<https://doi.org/10.1080/0954026021000046128>
- Gustafsson, B. M., Danielsson, H., Granlund, M., Gustafsson, P. A., & Proczkowska, M. (2018). Hyperactivity precedes conduct problems in preschool children: A longitudinal study. *The British Journal of Psychiatry Open*, 4(4), 186–191.

<https://doi.org/10.1192/bjo.2018.20>

- Gustafsson, B. M., Proczkowska-Björklund, M., & Gustafsson, P. A. (2017). Emotional and behavioural problems in Swedish preschool children rated by preschool teachers with the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). *BMC Pediatrics*, *17*(1), 110-120. <https://doi.org/10.1186/s12887-017-0864-2>
- Hanafi, H., & Thabet, A. A. M. (2018). The relationship between parenting styles and mental health problems among preschool children living in gaza strip. *EC Psychology and Psychiatry*, *12*, 347-357.
- Hallahan, D. P., Kauffman, J. M., & Pullen, P. C. (2012). *Exceptional learners: an introduction to special education (13th ed.)*. New York, NY: Pearson Publications.
- Holland, M. L., Malmberg, J., & Peacock, G. G. (2017). *Emotional and behavioral problems of young children: Effective interventions in the preschool and kindergarten years (2nd ed.)*. Guilford Press.
- Kastepõld-Tõrs, K., Aus, K., Männamaa, M., Kolsar, A., Laanes, E., Montonen, R. (2006). SDQ Translation into Estonian (UK). <http://www.sdqinfo.com/py/doc/b3.py?language=Estonian>
- Klein, A. M., Otto, Y., Fuchs, S., Zenger, M., & von Klitzing, K. (2013). Psychometric properties of the parent-rated SDQ in preschoolers. *European Journal of Psychological Assessment*, *29*(2), 96–104. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000129>
- Martinson, B., Supe, I., Stokenberga, I., Damberg, I., Cefai, C., Camilleri, L., Bartolo, P., O'Riordan, M. R., & Grazzani, I. (2022). Social emotional competence, learning outcomes, emotional and behavioral difficulties of preschool children: parent and teacher evaluations. *Frontiers in psychology*, *12*, 760782. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.760782>
- Meesak, A-M. (Toim). (2020). OECD rahvusvahelise alushariduse ja laste heaolu uuring IELS 2018 tulemused Eestis. Haridus-ja Teadusministeerium.
- Minatoya, M., Itoh, S., Araki, A., Tamura, N., Yamazaki, K., Nishihara, S., Miyashita, C., & Kishi, R. (2017). Associated factors of behavioural problems in children at preschool age: The Hokkaido study on environment and children's health: Associated factors of behavioural problems in children at preschool age. *Child: Care, Health and Development*, *43*(3), 385–392. <https://doi.org/10.1111/cch.12424>
- Ogundele, M. O. (2018). Behavioural and emotional disorders in childhood: A brief overview for paediatricians. *World Journal of Clinical Pediatrics*, *7*(1), 9–26.

<https://doi.org/10.5409/wjcp.v7.i1.9>

Quinn, M. M., Osher, D., Warger, C. L., Hanley, T. V., Bader, B. DH., Hoffman, C. C (2000). *Teaching and working with children who have emotional and behavioral challenges*. American Institutes for Research.

Rogge, J., Koglin, U., & Petermann, F. (2018). Do they rate in the same way? Testing of measurement invariance across parent and teacher SDQ ratings. *European Journal of Psychological Assessment*, 34(2), 69–78. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000445>

Romero, E., López-Romero, L., Domínguez-Álvarez, B., Villar, P., & Gómez-Fraguela, J. A. (2020). Testing the effects of covid-19 confinement in Spanish children: The role of parents' distress, emotional problems and specific parenting. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(19), 975-998.

<https://doi.org/10.3390/ijerph17196975>

Scott, S., Lewsey, J., Thompson, L., & Wilson, P. (2013). Early parental physical punishment and emotional and behavioural outcomes in preschool children: Parental discipline and behaviour in preschoolers. *Child: Care, Health and Development*, 40(3), 337–345. <https://doi.org/10.1111/cch.12061>

Scoring Strengths and Difficulties Questionnaire for age 4-17 or 18+ (s.a).

https://terapia.co.uk/wp-content/uploads/2020/05/SDQ-scoring_Instructions_4-18-years.pdf

Strengths and Difficulties Questionnaire (s.a). <http://www.sdqinfo.org/a0.html>

Teekavanich, S., Chantaratin, S., Sirisakpanit, S., & Tarugsa, J. (2017). Prevalence and factors related to behavioral and emotional problems among preschool children in Bangkok, Thailand. *Journal of the Medical Association of Thailand*, 100(2), 175-182. PMID: 29916624

Theunissen, M. H. C., Vogels, A. G. C., de Wolff, M. S., & Reijneveld, S. A. (2013). Characteristics of the strengths and difficulties questionnaire in preschool children. *Pediatrics*, 131(2), 446–454. <https://doi.org/10.1542/peds.2012-0089>

Tropp, K. (2010). Emotsionaal-käitumisraskustega õpilased. E. Kikas (Toim), Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmes. (lk 153-170). Haridus-ja Teadusministeerium.

Vapper, T. (2016, 23. sept). Käitumisraskustega laps nõuab lasteaiatõpetajalt head ettevalmistust *Õpetajate Leht*. <https://opleht.ee/2016/09/kaitumisraskustega-laps->

[nouab-lasteaiaopetajalt-head-ettevalmistust/](#)

Õunapuu, L. (2014). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. Tartu: Tartu Ülikool.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Inger Reti Ivanov,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Eelkooliealiste laste emotsionaalsed ja käitumisprobleemid hinnatuna Tugevuste ja raskuste küsimustikuga,

mille juhendaja on Kristi Kõiv,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Inger Reti Ivanov

24.05.2023